

В Інституті літератури

V ТЕКСТОЛОГІЧНІ ЧИТАННЯ ПАМ'ЯТІ МИКОЛИ СИВАЧЕНКА

21 листопада 2018 р. в Інституті літератури ім. Т.Г. Шевченка НАН України відбулися V Текстологічні читання пам'яті видатного історика літератури, фольклориста, джерелознавця і текстолога, члена-кореспондента НАН України Миколи Єфремовича Сиваченка (1920-1988). З доповідями й повідомленнями виступили науковці відділу рукописних фондів і текстології, де в останні роки працював М. Сиваченко, а також дослідники інших наукових підрозділів Інституту.

Виступ *П. Михеда* "Листи Василя Гоголя" окреслив тематику досі недрукованої епістолярної добірки, а також оприявнив широку обізнаність із реаліями українського культурного життя на межі XVIII—XIX ст. Доповідач наголосив на визначній, досі недостатньо поцінованій ролі В. Гоголя в історії української літератури. Доповідь *Б. Цимбала* "Архів Осипа Бодянского: слідами розпорощених фрагментів" було присвячено історії виявлення та публікації на початку XX ст. списку поеми Т. Шевченка "Наймичка", виготовленого П. Кулішем, що зберігався у О. Бодянского; з'ясовано нинішнє місце зберігання списку, що понад сто років був недоступний дослідникам. Цікавою ілюстрацією до питання побутування літературних творів став виявлений серед паперів О. Бодянского список другої оди "До Пархома" П. Гулака-Артемовського, що її невідомий копійст помилково приписав Г. Основ'яненку. У повідомленні "Ідентифікація Віельгорського в Шевченковій повісті "Прогулка с удовольствием и не без морали" О. Боронь дослідив, що йдеться не про Михайла Юрійовича, як сказано в академічних збірках творів Т. Шевченка, а про його сина Михайла Михайловича. Доповідач навів необхідні докази та біографічні відомості. У доповіді "Недооцінене та недопубліковане: оповідання "Сорок лет" Миколи Костомарова у переробці "команди Льва Толстого" Д. Єсипенко зосередився на зіставленні двох версій названого твору. Ішлося про російськомовний текст Костомарова (опублікований 1881 р.) та "версію Толстого" (опубліковану 1902 р.). На думку доповідача, редактори та видавці творів російського класика недооцінюють зміни, які він разом із асистентами вніс до твору. Досі зазвичай публікується лише епілог цієї переробки з тією мотивацією, що головна різниця поміж текстами двох авторів полягає у звичайному скороченні та змінах стилістичного характеру. Д. Єсипенко переглянув усталене твердження, вказуючи на суттєвіші модифікації, зокрема зміщення релігійного та національного акцентів у тексті "команди Толстого".

Працюючи над листами родини Косачів-Драгоманових, *А. Шацька* виявила помилку в дотеперішніх публікаціях листів Лесі Українки. Дослідниця довела, що лист, який досі вважався написаним у Луцьку 2 (14) січня 1881 р., насправді написаний у Києві 2 (14) січня 1882 р. *О. Шубравська* у доповіді "Драма-проповідь "Демон-горівка" (1884) серед інших неопублікованих і забутих п'єс Сидора Воробкевича" оглянула рукописні драматичні твори С. Воробкевича, які складають значну частину його творчого доробку. Уведені у літературний процес доби, ці твори могли б доповнити контекст української драматургії другої половини XIX ст., оскільки мають свої виразні особливості. Так, чародія, за авторським визначенням, "Демон-горівка" нагадує мораліте, характером демонічних персонажів змикається із "Спокусою" Панаса Мирного, але написана в іншому ідейному напрямі. Це чи не єдиний в українській літературі XIX ст. зразок проповіді в драматичній формі. *Л. Чернишенко*, вивчаючи листи сестер Хоружинських (Антоніни, Марії, Олександри) до Ольги Франко, дізналася не лише про низку родинних перипетій з орендою і продажем землі в с. Тимофіївці, про людські якості й вдачу сестер, а також уточнила роки смерті Марії та Івана Хоружинських, встановила рік народження Катрі Трегубової. У доповіді *Г. Бурлаки* розгорнено історію тексту оповідання М. Грушевського "Бех-аль-Джугур". Збереглося кілька унікальних джерел тексту цього твору — чорновий і чистовий автографи, перша публікація, пізніший список С. Єфремова з авторськими правками, остання прижиттєва публікація — це дає багатий матеріал для вивчення руху тексту, а також для висновків про його остаточний варіант.

Я. Цимбал у доповіді "Верить никому нельзя": специфіка роботи з документами СБУ на прикладі історії групи Ланка-МАРС озвучила цілу низку сюжетів — і детективних, і любовних, і фантастичних. Зокрема, у архівній справі вона виявила невідомі листи В. Підмогильного, Є. Плужника, В. Винниченка, Б. Тенети, свідчення про сюжети ненаписаних оповідань Г. Косинки і детальний переказ утраченого роману Б. Антоненка-Давидовича "Борг". *Т. Голяк* подала нові факти про спроби підготовки і видання багатотомника І. Франка у 1920-х роках. У цій інформації чимало повчального й для сучасних дослідників та видавців І. Франка. *С. Кондратьєва* ознайомила зі своїми пошуками

ранньої п'єси Ю. Яновського "Камергер". Певні факти свідчать про побутування цього твору, однак головного — власне самої п'єси — аспірантці поки не вдалося відшукати. *А. Диба* розповіла про добірку (близько 500) листів М. Кривинюка часів Другої світової війни. Здебільшого це його листи до синів, які були у діючій армії. Епістолярій містить важливі деталі про історію родини і країни в цілому. З цікавими спогадами про співпрацю з М. Сиваченком виступив *С. Гальченко*.

Під час наукових читань ми уперше спробували цікаву практику сучасних медіа: Я. Цимбал стрімила, тобто вела трансляцію наживо на своїй Фейсбук-сторінці, розповідаючи цікаві факти з кожної доповіді, вказуючи теми й промовців. І хоча то був жарт, розвага, однак це несподівано дало цілком позитивні результати. Завдяки цим напівжартівливим постам зав'язалися наукові контакти з дослідниками з інших міст, люди познайомилися між собою віртуально, а отже, матимемо й реальні наслідки. Нагадуємо усім історикам літератури, яким цікаво працювати з архівними документами, що наші читання є традиційними (проводяться у листопаді), отож – просимо зголошуватися (gukorus@ukr.net) для участі в наступній, VI конференції! Найцікавіші доповіді мають шанс бути надрукованими в щорічнику "Спадщина. Літературне джерелознавство, текстологія".

Галина Бурлака
м. Київ

Отримано 2 січня 2019 р.

“ПРОТОТЕКСТ, ТЕКСТ, КОНТЕКСТ: ДО ПРОБЛЕМИ ІНТЕРПРЕТАЦІЙНИХ СТРАТЕГІЙ ДОСЛІДЖЕННЯ СЕРЕДНЬОВІЧНОЇ ТА БАРОКОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ”

Науковий семінар під такою назвою відбувся 17 грудня 2018 р. в Інституті літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України. Модератор семінару – завідувач відділу історії української літератури Інституту літератури М. Сулима. Учасники семінару озвучили результати своїх досліджень за такими темами: *Я. Мишанич* за працями М. Максимовича розглянув прозові жанри в контексті розвитку української історіографії 18 – 19 ст.; *І. Брижіцька* звернулася до історії тексту статті П. Куліша "Климентий, украинский стихотворец времен Гетьмана Мазепы"; *Ю. Пелешенко* проаналізував погляди Івана Франка на Климента Охридського та Костянтина Преславського; *С. Борщ* змалювала життя священномучеників та єпископів Корсуня (Базилея, Капітона і тих, що з ними) в контексті апокрифічної традиції; *Р. Кисельов* наголосив на проблемі відтворення авторського тексту за курсом риторики у студентських записах; *Г. Нога* окреслив медичний дискурс в епістолярних текстах Григорія Сковороди; *Р. Ткачук* показав риси поетики полемічного трактату Антонія Селяви "Antelenchus, to jest odpis na skrypt uszczypliwy zakonników cerkwi Ś. Ducha, Elenchus zwany" (1622 р.); *Ю. Григорчук* виявила орнітосимволіку художніх текстів Григорія Сковороди та Василя Барки; *О. Стужук* звернулася до образу відьми (за текстами давньої і модерної літератури); *М. Меркулов* показав вплив Біблії на творчість Данила Братковського і Климента Зіновіва; *Ю. Соколюк* визначала менталітет українців за пам'ятками літератури і архівними документами XVIII ст.; *М. Сулима* розглянув "Розговор Великої Росії с Малороссією" (1762) Семена Дівовича у модерному і постмодерному контекстах; *В. Сулима* привернула увагу до особливостей виявлення елементів прототексту, контексту та інтертекстуальності у найстарших пам'ятках, зокрема у "Слові про Закон і Благодать" Іларіона Київського.

Віра Сулима
м. Київ

Отримано 8 січня 2018 р.

ДО ТРИДЦЯТИЛІТТЯ НАРОДНОГО РУХУ УКРАЇНИ

31 січня 2019 р. в Інституті літератури ім. Т. Г. Шевченка Національної академії наук України відбулися урочисті збори, присвячені 30-літтю створення й ухвалення програми Народного руху України. У вступному слові директор Інституту літератури, академік *Микола Жулинський* нагадав